

**Міністерство освіти і науки України
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Комунальна установа природно-заповідного фонду дендрологічного парку
загальнодержавного значення «Криворудський» Полтавської обласної
ради
Хорольський ботанічний сад
Полтавський державний аграрний університет
Рівненський державний гуманітарний університет
Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді
Рада ботанічних садів та дендропарків України
Полтавське відділення Українського ботанічного товариства**

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції
«БІОРІЗНОМАНІТТЯ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ТА МЕТОДИЧНІ
АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»
(присвячено 110 річниці заснування Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка)**

16 квітня 2024 р.

м. Полтава

Друкується за рішенням Вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 13 від 24.04.2024 р.)

Редакційна колегія:

Дяченко-Богун Марина Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка;

Харченко Людмила Павлівна – доктор біологічних наук, професор кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка;

Новописьменний Сергій Анатолійович – декан факультету природничих наук та менеджменту, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації ПНПУ імені В. Г. Короленка;

Гомля Людмила Миколаївна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка;

Шкура Тетяна Володимирівна – кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка;

Красовський Володимир Васильович – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, директор Хорольського ботанічного саду;

Рокотянська Вікторія Олексіївна – кандидат сільськогосподарських наук, асистент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка;

Сагайдак Віталіна Романівна - асистент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка;

Прохоренко Вікторія Іванівна – старший лаборант кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка;

Кушнірчук Анна Михайлівна – старший лаборант кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Рецензенти:

Білаш Сергій Михайлович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією Полтавського державного медичного університету.

Писаренко Павло Вікторович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля Полтавського державного аграрного університету.

Б63 БІОРІЗНОМАНІТТЯ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ТА
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ У ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ (присвячена 110-річчю заснування Полтавського
національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка : матеріали всеукр. наук.-практ. конф.
(м.Полтава, 16 квітня 2024 р.). – Полтава : ПНПУ імені
В. Г.Короленка, 2024. – с.

Вміщені матеріали фундаментального дослідження фіторізноманіття, заходів щодо його збереження та збагачення у науково- дослідних установах та навчальних закладах України. Для науковців різних профілів, біологів, екологів, фахівців заповідної справи, викладачів, учителів, аграріїв, аспірантів, магістрантів, студентів.

УДК 57(062)+574.1

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

© Авторський колектив, 2024

©ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024

Вчителі біології та прикладних спеціальностей проходять періодично післядипломну перепідготовку в установах підвищення кваліфікації за профілями роботи.

У нашому ліцеї уже 20 років працює творче об'єднання «Друзі природи». Вони не тільки допомагають зберігати і поповнювати колекцію Криворудського дендропарку, а й постійно проводять дослідження. Висаджують рослини, дерева, кущі власноруч, доглядають за ними. Учні вкладають свою любові свою працю в збереження і примноження біорізноманіття рідного краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біологічна освіта / В. М. Бровдій // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К.
2. Воскобойников М. М., Маркевич О. П. Морфологія в Київському університеті за 100 років (1834–1934) // Розвиток науки в Київ. університеті за 100 років. К., 1935.

ОПТИМІЗАЦІЯ АГРОЛАНДШАФТІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Лозінська Т.П., кандидат сільськогосподарських наук

Масальський В.П., кандидат біологічних наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Сталий розвиток – це збалансоване розв'язання соціально-економічних завдань, проблем збереження навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу для задоволення життєвих потреб нинішнього і майбутнього поколінь. Згідно Концепції сталого розвитку агроєкосистем в Україні в період до 2025 р. сталий розвиток виробничих систем має базуватись на забезпеченні збереження, збагачення й раціонального використання біорізноманіття в агроландшафтах; удосконаленні та покращанні фітосанітарного стану ґрунту і агрофітоценозів та застосуванні технологій

обробітку ґрунту, що забезпечать його агрофізичні властивості та протиерозійну стійкість, особливо в регіонах прояву ерозії і дефляції [1].

Головною метою сталого розвитку сільського господарства є забезпечення продовольчої безпеки у перспективі. Завданнями сталого розвитку є збереження родючості ґрунту, розширення біорізноманіття, поліпшення екологічних умов та запобігання забруднення. Прикладом переваг сталого лісокористування та ефективних методів відновлення екосистем є лісорозведення, яке допомагає боротися зі змінами клімату та скороченням біорізноманіття. Завдяки сталому розвитку можна створювати нові продуктивні ліси та підтримувати життєздатність екосистем та агроландшафтів завдяки очищенню води та секвестрації вуглецю. Через незворотні процеси, які ведуть до змін клімату, у деяких регіонах ведення сільського господарства стає малоефективним, тому й виникає необхідність використовувати лісові ресурси. Така практика вже застосовується в країнах ЄС та Америці. Вивчаючи зарубіжний досвід в Україні є можливість поєднання ведення сільського господарства з вирощуванням лісових культур, що має назву «агролісівництво». Тому важливим етапом сьогодення для сталого розвитку сільського і лісового господарства є методичне обґрунтування щодо створення сумісного вирощування та підбору лісових, сільськогосподарських, технічних, лікарських, медоносних культур для ділянок з різною тіньовитривалістю [2].

В оптимізації агроландшафтів велику роль відіграють ліси, лісочагарникові та чагарникові насадження, що мають ґрунтозахисне, водорегулююче і протиерозійне значення. Для припинення або затримання руйнації земельного фонду через розвиток ерозії і дефляції потрібно здійснювати лісомеліоративні роботи із суцільного, смугового чи смугово-контурного лісонасадження в умовах балкових, схилових агроландшафтах, в долинах річок та на терасах.

В оздоровленні навколишнього природного середовища велику роль разом з лісомеліоративним облаштуванням відіграють землі природно-заповідного фонду та іншого природо-охоронного призначення, які слугують

ареалами збереження генофонду флори та фауни та забезпечують різноманіття екосистем. Перспективним є збереження й забезпечення існуючих та створення нових територій природного і ландшафтного різноманіття. Особливістю використання земель природоохоронного призначення є покращання їх екологічного стану, що позитивно впливає на буферність та здатність стабілізувати прилеглі території. Тому розширення об'єктів природно-заповідного фонду в розрізі збереження біорізноманіття важливий етап для досягнення сталого розвитку лісового господарства [3, 4].

Питанню відновлення лісів повинна приділятися велика увага для можливості уповільнення глобального потепління і такі заходи мають носити глобальний характер. Тільки завдяки спільній ініціативі уряду, компаній, різних організацій та спільнот є можливість зберегти здоров'я нашої планети [5]. Поряд з цим, важливе питання для вирішення – адаптація до змін клімату, тобто зниження вразливості країни до них за рахунок підвищення здатності пристосовувань та збереження стабільності. Такі заходи створюють соціальні, екологічні та економічні вигоди для громад. Умовно їх можна поділити на технічні (промисловість, енергетика, транспорт) та природоорієнтовані рішення (сільське та лісове господарства, водні ресурси, міста). Пріоритетними мають бути саме природоорієнтовані рішення, оскільки вони є більш дешевими, довготривалими та мають додаткові переваги. Людство має адаптуватися до наслідків змін клімату не тільки скорочуючи викиди парникових газів, а й передбачати посухи і сильні дощі, попереджувати повені, пожежі, посухи тощо. Тобто, приймати рішення, які допомагатимуть боротися зі зміною клімату шляхом захисту і відновлення природних екосистем.

Таким чином, для вивчення агроландшафтів потрібно детально вивчати природні чинники: клімат, ґрунти, рельєф, рослинність, меліоративний стан та інші природні умови. Ці елементарні структурні одиниці агроландшафту виділяють з урахуванням однорідності з урахуванням різноманітних критеріїв для розв'язання певних землевпорядних завдань. Земельні ділянки, які мають ознаки деградованості та ерозії, потрібно вилучати зі складу орних земель у

екологічно стійкі угіддя – сіножаті та пасовища, а деградовані й малопродуктивні ділянки, днища балок і схили більше 7°, потрібно залужувати і заліснювати. Отже, питанню сталого розвитку лісового господарства необхідно приділяти неабияке значення для збереження біорізноманіття у мінливих умовах природнього середовища. Потрібно постійно знаходити шляхи удосконалення методології оптимізації агроландшафтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Електронне джерело: <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/education>
2. Сидоренко С. Управління зоною пригнічення лісових смуг: ефективні методи комбінованого режиму ведення господарства. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту «Інноваційні технології в агрономії, землеустрої, лісовому та садово-парковому господарстві» (30 жовтня 2020 року, Біла Церква). Біла Церква: БНАУ, 2020.
3. Лозінська Т.П., Надточій Б.В. Проблеми збереження та розширення природно-заповідного фонду Черкащини. Сучасний стан, проблеми і перспективи лісівничої освіти, науки та виробництва: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Біла Церква, 14 квітня 2023 р.). Біла Церква: БНАУ, 2023. С. 129.
4. Лозінська Т. П., Яценко В. М. Оптимізація фітомеліоративних заходів щодо збереження біорізноманіття та стійкості лісових екосистем. Актуальні проблеми, шляхи та перспективи розвитку ландшафтної архітектури, садово-паркового господарства, урбоекології та фітомеліорації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Біла Церква, 16-17 вересня 2021 р.). Біла Церква: БНАУ, 2021.с.43-44
5. Afforestation and reforestation as adaptation opportunity. The European Climate Adaptation Platform Climate-ADAPT.
<https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/metadata/adaptation-options/afforestation-and-reforestation-as-adaptation-opportunity>